

Handläggare

Lisa Gunnarsdotter

e-post: lisa.gunnarsdotter@afasi.se

telefon: 08-545 663 64

Afasiförbundets yttrande till betänkandet

En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77).

Om Afasiförbundet

Afasiförbundet organiserar barn, unga och vuxna med afasi eller språkstörning och deras anhöriga. Språkstörning är en medfödd funktionsnedsättning som påverkar talet, språkförståelsen eller användningen av språket. En person med afasi har varierande svårigheter med att tala, förstå tal, läsa och eller skriva.

Talknuten är vår verksamhet för barn, ungdomar och vuxna med språkstörning och deras anhöriga.

Sammanfattning

Afasiförbundet/Talknuten ser positivt på många av utredningens förslag som syftar till ett förstärkt personalstöd och individanpassade stödåtgärder. Det är bra att huvudmannens och rektors ansvar förtydligas för att varje elev ska ges möjlighet att nå målen för sin utbildning. En förutsättning är att det finns kompetens om språkstörning både bland pedagoger och elevhälsa.

Det är skolan som har huvudansvaret att eleven får förutsättningar att delta i en gymnasieutbildning. Vårdnadshavare är viktiga att samverka med men en del föräldrar har egna funktionsnedsättningar som gör att de inte kan åläggas ett medverkansansvar.

Vi instämmer i förslaget att alla elever ska ha en mentor som ska följa elevens utveckling och studiesituation. En elev med språkstörning kan även behöva en "språkstörningstolk" som har kompetens om vad elevens språkstörning innebär och behov av individuellt stöd och anpassningar.

En främjande insats för kompetenssamverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt lärare föreslås. Elevhälsan ska arbeta förebyggande och främjande och då behövs även tillgång till logoped och arbetsterapeut.

Inledande synpunkter

Det är skolans ansvar att tidigt uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd på grund av språkstörning eller annan funktionsnedsättning. Med rätt stöd kan sannolikt fler elever fullfölja en mer teoretisk utbildning. Jämfört med idag då många med språkstörning väljer en utbildning med praktisk inriktning.

Afasiförbundet/Talknuten har gjort kommentarer till de förslag som är särskilt viktiga att kommentera för målgruppen elever med språkstörning.

En farhåga som vi har är att de förslag som utredningen föreslår inte går att genomföra på grund av brist på lärare. Utredningen konstaterar att även inom elevhälsa är det personalbrist.

Riksgymnasium för elever med grav språkstörning

Afasiförbundet har tidigare lämnat ett remissvar till betänkandet **Samordning, ansvar och kommunikation** - vägen till ökad kvalitet i utbildning för vissa funktionsnedsättningar (SOU 2016:46). Utredningen föreslog att Örebro kommun får ett formellt uppdrag att i sin gymnasieskola anordna ett Riksgymnasium för elever med grav språkstörning (RGS). I dag går redan många elever med grav språkstörning på Riksgymnasiet för hörselskadade (RGH). Förbundet tillstyrkte förslaget för att gymnasieskolan är en komplex organisation och många kommuner har svårt att erbjuda ett allsidigt urval av program och inriktningar anpassade utifrån de specifika behov som elever med grav språkstörning har i skolsituationen. Elever med grav språkstörning har andra behov av inlärningsmetoder än elever med hörselnedsättning. Ett riksgymnasium blir då ett alternativ när eleven har en språkstörning som är grav.

Flickors situation

Afasiförbundet/Talknuten vill även lyfta att det saknas forskning på om det är skillnad på hur pojkars och flickors språkstörning yttrar sig. Det är fler pojkar som diagnosticeras och som får stöd, men vi misstänker att det finns ett stort mörkertal bland flickor. I Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM:s) lägesrapport 2016; "Ta elevernas berättelser på allvar", konstateras att flickor med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i större utsträckning än pojkar upplever att de inte blir lyssnade till eller tagna på allvar. Därmed finns en risk att de inte får rätt stöd. Under flera års tid har SPSM lagt märke till att skolor betydligt oftare vänder sig till myndigheten med frågor om pojkar än om flickor. Det märks särskilt när det gäller elever med en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, som språkstörning räknas till.

Även barnombudsmannens (BO) rapport "Respekt", från 2016, lyfter att pojkar diagnostiseras oftare med funktionsnedsättningar än flickor. En av tre är flickor. Flickors problem tar sig oftare andra uttryck vilket medför att det tar betydligt längre tid för flickorna att få rätt stöd.

25.1 En gymnasieskola för alla ungdomar

Vi vill poängtera vikten av att grundskolan tidigt ger stöd i processen att ansöka till gymnasiet. Hur ansökan till en gymnasieutbildning går till och vilka alternativ som finns. För en elev med språkstörning måste informationen vara tillgänglig så att eleven blir delaktig och kan ta ett eget beslut.

Det är bra att huvudmannens och rektors ansvar lyfts fram och förtydligas. För att en elev med språkstörning ska ges möjlighet att nå målen måste det finnas kompetens om den elevens språkstörning och dess pedagogiska konsekvenser. Både bland lärare och elevhälsa.

25.2 Krav på vårdnadshavares medverkan och elevers engagemang och närvaro

Vi anser att det är skolan som har huvudansvaret att eleven får förutsättningar att delta i en gymnasieutbildning. Vårdnadshavare är viktiga att samverka med under skolgången men en del föräldrar har egna funktionsnedsättningar som gör det svårt att engagera sig aktivt. Vi anser därför att det inte ska införas ett krav på ett medverkansansvar. Elever vars vårdnadshavare inte har möjlighet att ta ansvar och ge stöd får ännu svårare om det brister i skolans ansvar. Elever med språkstörning kan även behöva föräldrars stöd i skolgången efter att eleven fyllt 18 år.

25.3 Tydligare möjligheter att gå längre i gymnasieskolan

Att rätten att gå om en kurs eller att göra om gymnasiearbetet ska föras in i skollagen anser vi är ett bra förslag. Extra tid kan vara bra för elever med språkstörning. Läraren måste tala långsammare med korta tydliga instruktioner, upprepa flera gånger och följa upp att eleverna har förstått. Det behövs utrymme för det. Gymnasieskolan är präglad av hårt arbete, egenanalys och mycket läsning av komplicerad text. Eleven måste få rätt förutsättningar att vid behov få anpassningar och individuellt stöd för att tillgodogöra sig utbildningen.

25.4 Planering av utbildning och undervisningstid

Utredningen bedömer att det är rektorn på gymnasieskolan som ska fråga efter överlämningen av relevanta uppgifter om elevens behov. Vi anser att grundskolan ska förbereda underlag för överlämning i samtycke med föräldrar även om de ännu inte vet vilket gymnasium eleven kommer in på. Skolan ska särskilt uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd. En överlämning är mycket viktigt för att elever

med funktionsnedsättningar ska få anpassningar som är nödvändiga för att få en tillgänglig utbildning. Anpassningarna ska redan finnas när eleven börjar.

25.5 Undervisningen och alla elevers utveckling mot målen

Afasiförbundet ser positivt på förslaget att alla elever ska ha en mentor som ska följa elevens utveckling och studiesituation. En elev med språkstörning kan även behöva en "språkstörningstolk", en person som har kompetens om vad elevens språkstörning innebär och behoven av individuella anpassningar.

Utredningen konstaterar att elevhälsans arbete är centralt för att förebygga och förhindra studieavbrott och att eleverna inte når målen för utbildningen. Elevhälsan används inte alltid som en strategisk resurs för att arbeta förebyggande och främjande. Vi vill poängtera att det behövs specialpedagoger med kunskap om olika funktionsnedsättningar, däribland språkstörning. Även tillgång till logoped och arbetsterapeuter bör ingå i elevhälsan för främjande insatser.

25.6 Stödåtgärder i gymnasieskolan

Gymnasieskolan måste se till hela lärmiljön, den fysiska, sociala och pedagogiska. Om inte enbart ha fokus på en individs individuella behov av stöd. Det behövs även kompetensutveckling av lärare och specialpedagoger på samma sätt som i grundskolan.

Stockholm den 27 februari 2017

Med vänlig hälsning

Lars Berge-Kleber, Ordförande, Afasiförbundet
e-post: lars.berge-kleber@gmail.com
telefon:070-312 74 54